

شورای عالی حوزه علمیه قم

مرکز مدیریت حوزه های علمیه خواهران

مدرسه علمیه صدیقه الکبری سلام الله علیها

عنوان:

نقش زن و حوزه علمیه در گام دوم انقلاب

محقق:

عاطفه بالائی^۱

تابستان ۱۴۰۰

^۱. حوزه علمیه صدیقه الکبری سلام الله علیها، شهرستان تالش، سطح ۲، پایه پنجم، atefehbalaieh@gmail.com.

چکیده

بیانیه گام دوم انقلاب که می توان آن را منشور انقلاب دانست در دومین مرحله خودسازی، جامعه پردازی و تمدن سازی وظایف همه اقشار و آحاد جامعه را تبیین کرده تا در مسیر تحقق و پیشرفت تمدن نوین اسلامی گامی مؤثر بردارند. گام دوم انقلاب که نقطه عطفی در مسیر پیشرفت کشور در عرصه علم و پژوهش است جوانان یعنی آینده سازان کشور را به عنوان مخاطبان اصلی خود مورد توجه قرار داده است و با توجه به این که نیمی از این جمعیت جوان را زنان تشکیل می دهند و همچنین از آنجایی که برای تحقق کامل تمدن اسلامی دو بخش تولید فکر و پرورش انسانی باید تأمین شود، نقش ویژه زنان قابل چشم پوشی نیست و بانوان طلبه فرهیخته با حضور در متن جریانات اجتماعی و فرهنگی نظام اسلامی می توانند نقش تأثیرگذار و قابل توجهی در تحقق اهداف این برنامه جامع داشته باشند. لذا در این مقاله باروش مطالعه تحلیلی و توصیفی کتابخانه‌ای با مروری بر سیاستهای موجود و تحلیل محتوایی بیانیه گام دوم انقلاب به نقش زن و حوزه علمیه در گام دوم انقلاب پرداختیم، تا جایگاه و نقش زنان به خصوص بانوان حوزه علمیه در گام دوم انقلاب روشن گردد.

کلمات کلیدی: اسلام، حوزه علمیه، نقش زنان، گام دوم انقلاب، مقام معظم رهبری.

مقدمه

خداوند متعال بهترین راه رسیدن به سعادت و رستگاری بشر اعم از زن و مرد را در اختیار آنان قرار داده است. ادیان الهی بویژه دین خاتم، بیش از همه به احیای شخصیت والای زن همت گماشته اند. از آن جایی که دین مبین اسلام دین عدالت و حقانیت است برخلاف جوامع و ادیان غیرالهی که زنان را مورد بی مهری و ظلم و ستم قرار می دادند، جایگاه محترمی را برای آنان در نظر گرفته است، که این را به روشنی می توان از تعالیم اسلام فهمید. اما با این حال بسیاری از حقایق در پس ابرهای جهل و خرافه پنهان مانده و جامعه زنان نتوانسته اند آن چنان که باید از فرهنگ دینی بهره مند گردند.

زنان پس از پیروزی انقلاب اسلامی با تلاش و خودباوری توانستند در عرصه علم و پیشرفت در کشور جایگاه خود را پیدا کنند و با تمام دشمنی هایی که دشمنان در حق زنان قبل و پس از انقلاب اسلامی کردند، امروز ما شاهد حضور زنان در تمام عرصه های علمی، اجتماعی، فرهنگی، سیاسی و اقتصادی هستیم. با طرح گام دوم انقلاب اسلامی از سوی رهبر فرزانه انقلاب که در آن وظیفه همه اقشار، گروه ها انقلاب اسلامی علی الخصوص زنان که نقش بسیار مهم و راهبردی در گام دوم انقلاب دارند بیان شده است زن مسلمان را به عنوان یک فعال و اثرگذار در حوزه های فردی، خانوادگی و اجتماعی وارد عرصه فعالیت کرده است. در تمام متن بیانیه گام دوم انقلاب باید نقش زنان را مورد توجه قرارداد که نشانگر آن است که اعتماد، بصیرت و خودآگاهی به جامعه زنان وجود داشته که آن ها بدون آنکه به طور مستقیم مورد خطاب قرار بگیرند می توانند یک خوانش زنانه از متن بیانیه داشته باشند و راه خودشان را در بیانیه گام دوم پیدا کنند.

با توجه به فرمایشات مقام معظم رهبری در بیانیه گام دوم، که تمدن غربی را باعث انحطاط و منحرف شدن بشر از مسائل اعتقادی، انسانی و بروز مشکلات فرهنگی، فکری و اقتصادی برای تمدن سازی و تحقق جامعه نوین اسلامی می دانند و با توجه به این که دشمنان اسلام با تسلط بر امکانات مادی و مراکز ارتباطی و اطلاعاتی به خصوص فضای مجازی تهاجم فرهنگی بر علیه زنان را سرلوحه کار خویش قرار داده اند. ضروری است در دورانی که «جاهلیت مدرن» نام گرفته، با معرفی دقیق شخصیت و جایگاه زن در تحقق گام دوم انقلاب و اعتلای جامعه گامی مهم در جهت پیشبرد اهداف عالی اسلام و انقلاب برداریم و از آن جا که در انقلاب اسلامی که دارای خاستگاه، اهداف و روش های دینی بوده است، جایی به جز حوزه های علمیه دینی و نهاد روحانیت را نمی توان به عنوان هسته پیشاهنگ انقلاب برشمرد لذا در این مقاله سعی بر این است که با تبیین نقش زنان و به طور خاص بانوان حوزوی زمینه را برای شناسایی هر چه بهتر الگوهای موفق، استعدادها جهت به کارگیری زنان در ارایه ایده های

نو در جهت آرمان‌های ترسیم شده در بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی فراهم شود تا بانوان آگاه و هوشمند حوزوی بتوانند با ارتقای توانایی‌ها و ظرفیت‌های خود در عرصه‌های سیاسی، فرهنگی و اقتصادی، زمینه ایجاد حرکت و پویایی هدفمند خود و آینده‌سازان کشور را مهیا سازند.

در این مقاله با سه پرسش رو به رو هستیم:

۱. نقش زنان در تحقق گام دوم انقلاب چیست؟

۲. حوزه علمیه چه تأثیری در روند اجرای گام دوم انقلاب دارد؟

۳. رسالت و وظیفه بانوان حوزوی در بیانیه گام دوم انقلاب چیست؟

۱. کلیات

همیشه برای تحقیق پیرامون یک مسئله و موضوع بایستی پیشینه آن مورد بررسی قرار گیرد. موضوع مورد بحث نیز، از چنین قاعده ای مستثنی نیست. در تاریخ و در گذشته‌ی دور، زن تصویر چندان زیبایی ندارد^۲، به استثنای مواردی اندک و در جاهایی خاص. غالباً زنان به دلیل ظرافت و ضعف جسمانی غیرقابل رقابت با جنس مرد و نیز به دلیل جذابیت جنس زن برای مرد، در طول تاریخ مظلوم بوده است. فرهنگ های منحط و آداب و رسوم غلط در جوامع بشری انواع ظلم و جور و سختی را بر زنان تحمیل کرده و آنان را به استثمار کشیده است. اکنون نمونه هایی از اشکال مختلف ستم بر زنان در کشورهای گوناگون مطرح می شود:

یونان: در یونان گاهواره تمدن، خاطره قشنگی از وجود زن به یاد نداریم؛ چرا که بزرگان و دانشمندان به دلیل زن نبودن، خدا را شکر می کردند و یا زن را برزخی میان انسان و حیوان می دانستند.^۳ روم: هر چند رومی ها در قوانین و حقوق، پیشرفت زیادی داشته اند، اما عقیده آن ها درباره زن این بوده است که او را به علت داران بودن روح انسانی، برای حشر در روز قیامت لایق نمی دانسته اند. در نظر رومیان زن مظهر شیطان و انواع ارواح مودیه بود، در روم زنان همیشه تحت کفالت بودند و احتیاج به قیم داشتند و پس از مرگ مانند اشیاء به ارث برده می شدند.

چین: اگر دختری متولد می شد، خویشان و نزدیکان با نهایت تاسف و ترحم به پدر و کسان نزدیک طفل تسلیت می گفتند. دختران را زنده می کشتند یا به صحرا می افکندند و یا به برده فروشان می دادند. چینیان خیال می کردند خداوند خالق پسران است و شیطان خالق دختران، لذا در نظر آنان پسران با برکت بودند و دختران طوق لعنت. قربانی دوشیزگان برای خدایان در چین مرسوم بوده است.^۴ عرب جاهلی: زنده به گور شدن دختران در برخی قبایل عربستان که خداوند نیز در چندین آیه قرآن کریم از جلّه آیه ۱۵۱ سوره انعام^۵ از آن یاد کرده است.

^۲. دورانت، تاریخ تمدن، ص ۱۶۳.

^۳. فتاحی زاده، زن در تاریخ و اندیشه اسلامی، ص ۳۹.

^۴. صادقی و همکاران، نگاهی به جایگاه زن در اسلام، ص ۵.

^۵. قُلْ تَعَالَوْا أَتْلُ مَا حَرَّمَ رَبُّكُمْ عَلَيْكُمْ أَلَّا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا وَ بِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا وَ لَا تَقْتُلُوا أَوْلَادَكُمْ مِنْ إِمْلَاقٍ نَحْنُ نَرْزُقُكُمْ وَ إِيَّاهُمْ وَ لَا تَقْرَبُوا الْفَوَاحِشَ مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَ مَا بَطْنٌ وَ لَا تَقْتُلُوا النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ ذَلِكُمْ وَ صَاكُم بِهِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ.

اسلام دارد را به رخ جهانیان بکشانیم.

۱.۴. نقش بانوان طلبه از نگاه مقام معظم رهبری

مقام معظم رهبری برای بانوان طلبه نقش درجه اولی قائل هستند و این دیدگاه وظیفه و مسئولیت بانوان طلبه را سنگین تر کرده است. با توجه به اینکه دشمنان اسلام و نظام برای فروپاشی و تضعیف بنیان های جامعه دینی و اسلامی، اهداف و نقشه های خود را بر بانوان جامعه اسلامی معطوف کرده و توطئه های فراوانی برای تضعیف باورها و ارزش های اسلامی در میان آنان تدارک دیده اند (همان) و این در حالی است که متأسفانه ما میبینیم در جامعه جایگاه خانواده با خطر مواجه شده است و تاحدودی در جامعه جایگاه زن و خانواده را فراموش کرده ایم، این در حالی است که دشمنان در جامعه نقش زن را ساخته اند و باور کرده اند که این جایگاه واقعی زن و خانواده است نه آن چیزی که خداوند متعال فرموده است. اگر به خانواده با همه جوانبش و به درستی رسیدگی کنیم آن خانواده به آرامش می رسد، همانگونه که رهبر معظم انقلاب اسلامی فرمودند: مهمترین چیزی که بشر به آن احتیاج دارد آرامش است. سعادت انسان در این است که از تلاطم و اضطراب روحی در امان و آرامش روحی داشته باشد این را خانواده به انسان می دهد هم به زن هم به مرد.^{۲۸} پس اشتغال زنان و نقش آنان در سطوح مدیریتی کشور اگر در کنار ایفای نقش های خانوادگی باشد به طوری که به نقش زنان در نظام خانواده لطمه ای وارد نشود مشکلی ایجاد نمی کند زیرا سرنوشت یک ملت را خانواده ای رقم می زند که زن در آن نقش ویژه ای را برعهده دارد و با حمایت از این عضو مؤثر در خانواده در جهت بروز استعدادها و نشان دادن ظرفیت ها به نقطه ای از پیشرفت دست یابیم که رهبر انقلاب می فرماید: زنان معماران ایران جدید هستند.^{۲۹}

از این روتوجه به ضرورت حضور جدی و فعالانه بانوان به خصوص بانوان فرهیخته حوزه در عرصه های علوم دینی و با وجود تفاوت های تکوینی و وجودی که در مردان و زنان وجود دارد، تبادل اندیشه و نظرات زنان و مردان حوزوی در مورد مسایل اجتماعی و فرهنگی و ... باعث حل هرچه بهتر مسائل روز می شود. خواهران طلبه می توانند در کنار مردان، به طور جدی تر به فعالیت پرداخته و با فهم و تحلیل متفاوت خودشان از مفاهیم دینی به رشد و تعالی علوم دینی و به کارگیری این دست یافته ها در جهت

^{۲۸}. موسوی، نشست معنویت و اخلاق در گام دوم انقلاب، ۹۸/۸/۲۰.

^{۲۹}. پیام مقام معظم رهبری به کنگره هفت هزار زن شهید کشور، ۹۱/۱۲/۱۵.

پیشرفت نظام گام مهمی را در این زمینه بردارند. چرا که فقدان زنانی فرهیخته در جامعه که پاسخ‌گوی نیازهای روز زنان در عرصه‌های مختلف اجتماعی، سیاسی و... باشند زمینه را برای رکود جامعه و افتادن زنان در دامان تفکرهایی از قبیل فمینیست و ... فراهم می‌کند.

نتیجه گیری

در این تحقیق ابتدا به طور کلی به تبیین نقش زن در گام دوم انقلاب پرداخته و سپس نقش حوزه علمیه و بانوان حوزوی در راستای تحقق گام دوم مورد بررسی قرار دادیم. هدف اصلی از این پژوهش این بود که بتوانیم جایگاه زنان به خصوص بانوان فرهیخته حوزه را در تحقق بیانیه گام دوم روشن کرده و بیان کنیم که چه انتظاراتی از زنان در راه رسیدن به این مهم باید مطالبه شود. همان طور که بیان شد زنان در گام دوم به عنوان عنصر اصلی و کلیدی که نیمی از جمعیت جوان کشور را که مخاطب اصلی بیانیه گام دوم هستند را تشکیل می دهند نقش قابل توجه و جایگاه پررنگی دارند. زیرا زنان در خانواده نقش راهبردی داشته و از این رو حفظ کیان خانواده و رشد و تعالی آن در گرو رشد و تعالی شخصیت زنان می باشد. از آن جا که حوزه های علمیه در تغییرات مثبت و عمیق جامعه، کارکردی پیشتازانه دارد هرچه این کارکرد آگاهانه تر و با طراحی و تدبیر همراه باشد، قطعاً نتیجه مطلوب تری برای انقلاب اسلامی و حوزه های علمیه خواهد داشت. مبانی، ارزش ها، الگوها و ساختارهای جامعه مطلوب اسلامی، با درک عمیق حوزه های علمیه از رسالت و جایگاه خود، امکان پذیر می باشد. بانوان طلبه می بایست با استفاده از ظرفیت های خود در اجرای مفاد مندرج در بیانیه گام دوم انقلاب بکوشند. حوزه های علمیه خواهران در این مسیر باید وارد عرصه تبیین و عمل به بیانیه گام دوم انقلاب شوند، زنان آگاه و هوشمند حوزوی با ارتقای اندیشه و درک عقلی خود در موضوعات سیاسی، فرهنگی و اقتصادی می توانند زمینه را برای ایجاد حرکت و پویایی هدفمند خود و آینده سازان کشور در جهت بیداری اسلامی جوامع فراهم می کنند. از همین رو پیشنهاد می شود زنان در عین حال که در مدیریت خانواده و تحکیم پایه های معرفتی و اعتقادی خانواده خود نقش بسزایی دارند در جامعه نیز با افزایش بصیرت و آگاهی بخشی به هم قشران خود گام مؤثری در تحقق اهداف گام دوم انقلاب و تمدن نوین اسلامی ایفا کنند. متأسفانه حوزه های علمیه هنوز جایگاه خود را در سطوح و لایه های مختلف نظام پیدا نکرده و انتظار می رود با در نظر گرفتن اولویت ها و ضرورت ها عرصه های فرهنگی و تربیتی نظام، تلاش لازم را در جهت بهره برداری از ظرفیت ها و توانایی ها در جهت تحقق این برنامه جامع و نقشه راه که رهبر فرزانه انقلاب در اختیار آینده سازان قرار داده اند داشته باشند.

منابع

قرآن

۱. ابراهیمی، محبوبه، هویت برتر؛ ارزش زن، مجله طبوبی تابستان شماره ۲۹، ۱۳۸۷.
۲. بیانیه گام دوم انقلاب از سوی مقام معظم رهبری. ۱۳۹۷.
۳. بیک خورمیزی، سکینه، مقاله جایگاه زن در نظام اسلامی (۱)، بی نا، ۱۳۹۶.
۴. پیتر سنگه، رقص تغییر، ترجمه حسین اکبری و مسعود سلطانی، تهران: نشر آسیا، ۱۳۸۵.
۵. جعفریان، رسول، جریان‌ها و سازمان‌های مذهبی — سیاسی ایران، تهران: مؤسسه فرهنگی دانش و اندیشه معاصر، ۱۳۸۱.
۶. حسین زاده، خاطره، نقش زنان در تحقق اهداف گام دوم انقلاب، ۱۳۹۸/۹/۲۵، روزنامه جوان برگرفته از لینک: <http://www.javann.ir/0047QH>.
۷. خسروپناه، عبدالحسین، «اسلام جامع‌نگر و انقلاب اسلامی ایران»، در: جرعه جاری (مجموعه مقالات، به اهتمام علی ذوعلم)، تهران، پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی، ۱۳۷۷.
۸. خمینی، روح الله، صحیفه امام، مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (ره)، ۱۳۷۸.
۹. دورانت، ویل، تاریخ تمدن، ترجمه آرام، احمد، آریان پور، امیر حسین، تهران: شرکت انتشارات علمی و فرهنگی، ۱۳۷۶.
۱۰. ذوعلم، علی، «روحانیت و قدرت سیاسی در تجربه جمهوری اسلامی»، مجله حکومت اسلامی، سال دهم، ش ۳.
۱۱. همان، حوزه درانقلاب و انقلاب درحوزه‌ها، مجله زمانه (پرتال جامع علوم انسانی)، شماره ۶۵، ۱۳۸۶.
۱۲. رمضانیان، عفت، خبرگزاری حوزه، نشست علمی با موضوع «نقش زنان در بیانیه گام دوم انقلاب»، دانشگاه علوم قرآنی دولت آباد، ۱۳۹۹/۱۱/۱۸ به آدرس <https://hawzahnews.com/xb2Gw> اینترنتی.
۱۳. صادقی، تقوی، نگاهی به جایگاه زن در اسلام، مجله مبلغان شهرپور، ش ۳۲، ۱۳۸۱.
۱۴. فتاحی زاده، فتحیه، زن در تاریخ و اندیشه اسلامی، قم، بوستان کتاب، ۱۳۸۶.

۱۵. قمی، عباس، مفاتیح الجنان، مترجم: انصاریان، حسین، قم: دارالعرفان، ۱۳۸۸.
۱۶. قندی، مجله افق حوزه، «دیدگاه رهبری نسبت به بانوان طلبه، مسئولیت ها را سنگین تر کرد»، ۲۶ آبانماه ۱۳۸۹، شماره ۲۸۹.
۱۷. محمدی ری شهری، محمد، میزان الحکمه، درالحديث ۱۳۸۴.
۱۸. مطهری، مرتضی، بررسی اجمالی نهضت های اسلامی در صدساله اخیر، قم: صدرا، ۱۳۷۵.
۱۹. همان، مجموعه آثار، «نظام حقوق زن در اسلام»، قم: صدرا، ۱۳۹۶.
۲۰. موسوی، محمد، نشست «معنویت و اخلاق در گام دوم انقلاب»، سایت دفاع پرس برگرفته از لینک: <https://dnws.ir/369554>.
۲۱. سایت نویدشاهد (پایگاه اطلاع رسانی فرهنگ و شهادت).